

ՄԱՍԿԱՆԻՄ

ԳԱԽԱՌԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԻՍՐ

Ա. ՏԱՐԻ

15 ՄԱՅԻՍ 1912

ԹԻԻ 15

Ամբաղրապետ
Մ. ԻՓԷՔ ՃԵԱՆ

Արտոնահատ
Զ. ԹԱՊԻՊԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դառաւացին պէ՛տ է որ յուսահատի (խմբ.)

Դարհան երգը

Աւետարհի յեղ ստոյանական մեծ շարժումները

Կռիւր (բարգ.)

Մեր գաւառներու վերածնունդեան հառեակ ազդակ. ԱՄԵՆ ՄԱՆԿԱՌՆԻ

Դառաւայից Լուրեր

Գ. ԱՓԵՇԵԱՆ

ԱՐՄԵՆ ԵՐԿԱԹ

ԹԱԿԵՌԱԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Գ. ԷՍՄԵՐԵԱՆ

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԴ

Թեեւ հախորդ քիւերով ծանուցած էինք 15 ռդ քիւին իրենց հաշիւներն ամբողջապէս չի մաքրող գործակալներուն ու բաժանորդներուն անուններն անպայմանօրէն հրատարակել, առանց բացառութեան, սակայն քանի մը գործակալներու խնդրանքին վրայ, որոնցցից մեր այդ մագրութիւնը մինչեւ 17 ռդ քիւ յետաձգել:

Արդ ներկայիս կը խնդրենք մեր բոլոր գործակալներէն ու բաժանորդներէն որ քիւի մը բարեխղիւրքին ունենան իրենց անձնան հաշիւները մաքրելու. հակառակ պարագային ո՛չ ոքի չի պիտի խնայենք, քանի որ քեզք լոյս ընծայելու համար դրամի պէտք ունինք:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մե. գանձիչը՝ Յակոբ Նալչանեան, երբ տեղական բաժանորդներու դրամի կը դիմէ, անոնցմէ ոմանք անհիմն առարկութիւններ ու կոչք վերաբերումներ ցոյց կուտան եղբ. փոխանակ իրենց բաժնեգիրք վճարելու, այդպսիցներ երբ կրկնեն իրենց ընթացքը, յաջորդ քիւէն սկսեալ պիտի ստիպուինք իրենց հետ տեսնուիլ:

ԱՄԱՍԻԱ

Տպագր. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԵՆ ԵԱՐՏՈՒՄԵԱՆ

«ԱՄԱՍԻԱ»-Ի ՀԱՅՏԷՆ

آماسیه ده «آماسیه» غزنه سی مدیریت

Խմբագրութիւն «ԱՄԱՍԻԱ» Կիսամսեայ համդէսի- Ամասիա
Rédaction de la Revue «AMASSIA», a Amassia (Turquie d'Asie)

ԱՄԱՍԻԱ

Կը հրատարակուի ամէն ամսու 1ին եւ 15ին, բուրժերէն եւ հայերէն
բաժիններով: Թուրքերէն բաժինը մօտաւորապէս 4 էջ, իսկ հայերէնը 12
էջ. երկու բաժինը միասին մօտ 16 էջ պիտի ըլլայ: Բաժանորդներուն
սարեկան 24 թիւ պիտի տրուի:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թուրքիա սարեկան	1	մեծիս	Արսասահեան սարեկան	3	գր.
» վեցամսեայ	0.50	»	» վեցամսեայ	2.50	»

Բաժնեգէտը բացարձակապէս կանխիկ է: Ծանոցումներու համար ա-
ռանձին նպաստահոր պայմաններ կը տրուին:

Տասը օրինակ «Ամասիա» սպառողին մէկ օրինակ նուէր:

Լոյս տեսաւ

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀ Օրաթերթը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍՏՐԱԿԱԳԻՏ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՍՏՆԱԿԱՆ ՕՐԱԿԱՆ Մ. Գ. ՀԱՅԱՆԵԱՆ

ԿԱՌԱՎԱՅՈՒԹԵԱՆ

Պիտի աշխատակցին Հնչակեան 15 է աւելի մատուցական կարող ոյժեր, որոնք իրենց
հեղինակաւոր արտագրութիւնովը ծանօթ են հրապարակին: Ներկան՝ կարելու, խիստ կա-
շուտ պակաս մը լրացնելու սահմանուած է: Կը բեղադրենք բոլոր ազգայինները որ օգ-
տուին, ահոր ունենալիք հոխ ու գիտական բովանդակութենէն:

Պայմաններ՝ Պոլսոյ եւ Դաւաններու համար սարեկան 80 դր.
վեցամսեայ 45 »
եռամսեայ 25 »

Հառցե՝ վարչութիւն «Նոր Աշխարհ»

Կ. Պոլիս Բերա, պէքեար փողոց թիւ 20

ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ

Լոյս տեսած է ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ կիսամսեայ հանդէսին Ա. հատորը: Կը բաղկանայ 160
էջերէ: Պատկերազարդ այս պարբերականին մէջ կը գտնուին հարիւրէ աւելի հին եւ նոր
երգեր՝ մեծաւաստութեամբ շարունակուած եւ 32 հեղինակ գրագէտներու պատկերներ՝ մա-
տուր եւ խնամով սպազուած:

Դայլալիկ կոչուած է գիտնասելի ծառայութիւն մը մատուցանել այս տեսակետով:
Նշանակուած է ջնջին գին մը 8 դր.

Դիմել հրատարակչին Տիար Հմ. Արամեանցի Կ. Պոլիս փոստարկի թիւ 123
Մեծաւանակ սպառողներու համար կարելու զեղչեր պիտի ըլլան:

ԽԱՅՐԱԿ

ԳԱԽԱՌԱՑԻՆԵՐՈՒ
ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԵՍԸ

Ա. ՏԱՐԻ

15 ՄԱՅԻՍ 1912

ԹԻԻ 15

Խմբագրական

ԳԱԽԱՌԱՑԻՆ ՊԷՏՔ Է ՈՐ ՅՈՒՄԱՅԱՏԻ

Նախորդ խմբագրական յօդուածովս ցոյց տուած էի թէ՛ ներկայ պետական կազմին և երես. ժողովին մէջ տիրող մտայնութիւնն՝ ունէ կերպով ընդունակ ու տրամադիր չէ՝ երկրին ջիղն եզող՝ գաւառին ու անոր սառապող ժողովրդեան՝ բարեխառութեան ու հանգստաւէտութեանը սատարով երեք կարեւոր պայմանները լրացնելու:

Այսօր այլեւս իրողութիւն մըն է որ թուրքիոյ տիրող դատակարգը կը հետեւի այնպիսի քաղաքականութեան մը: Ոչոք, միմիայն մասնաւորներու շահերն ապահովելու բնոյթն ու երևոյթն ունին: Տիրող տարրը, իր սահմանէն հեռի՝ ընդդիմադիրի դիրքին մէջ գտնուողները ճնշելու ու ճզմելու վնասակար ձգտումն իւրացուցած ու իր բնաւորութիւնը դարձուցած է:

Գաւառացիներս, բնական է կը դիտենք, կը տեսնենք ու կը թափանցե՛ք թէ ի՞նչ է տիրող մտայնութեան ձգտումներն ու հետապնդած քաղաքականութիւնը դէպի մեր հիւժող գաւառները, դէպի մեր լացող աչգը և վերջապէս զիստանդիտական թափաղաններու առջև գտնուող դէպի մեր զրծբաղդ թուրքիան:

Բնական է որ գաւառացիներս ու շաղկապներն չի վերիդեցաւ թէ տիրող կաւտակցութիւնն ընտրական պայքարին առթիւ, կուտակցամոլական ու ազգայնամոլական ուղղութեան հետեւելով՝ ի՛նչպէս երկրին կարողագոյն զա-

ւակները հալածեց, ժողովուրդին ազատ քուէարկութեան ու բողոքոյ խնդ-
ծին ձայնը խեղդեց և վերջապէս բաղկացուցիչ ազգութիւններուն իրաւունք-
ներն ստնահարեց ու արժանանպատուութիւնները վիրաւորեց:

Գաւառացիներս՝ որոշ գիտե՛ք թէ այն վերագաւ մարմինն՝ որ իր ստու-
րագաններուն պաշտօնապէս հակասահմանադրական ու ապօրինի քայլեր առ-
նել կը հրամայէ ունէ խնդրի մը հանդէպ, ապագային, անոնց ալ տարբեր պու-
րագաներու մէջ տուած ապօրինի քայլերը չի կշնար արդիւնէլ քանի որ, ու-
սուցիչն՝ ինք եղած է: Այս՝ ընտրական շրջանին բացօթյապէս երևան ե-
կաւ:

Մենք՝ գաւառացիներս, կը տեսնենք թէ հայաշատ գաւառներու մէջ
ինչպէս սխալմամբիկ չարդերը, հալածանքները, հարստահարութիւնները,
բռնադատմանն ու բռնադատումները կը շարունակուին առկաւին և դեռ
պիտի շարունակուին ալ, քանի որ տիրող մտայնութիւնն ունէ ջանք չ'ընել
անոնց վերացումին համար:

Արդ, երբ կ'զգանք այս ամէնը և այս ամէնուն միացած նաև ձու-
ման յոռի քաղաքականութիւնը մեր օրուան իրականութեան պօստոր մէկ
մասը կազմելն որըջապէս կը նշմարենք, պէ՞տք է որ յոսահատինք մենք՝
Գաւառացիներս:

Ահա՛, այս հարցին մեր պատասխանը կ'ըլլայ ՈՁ և մեծ ՈՁ: — Թէ՛ ինչո՞ւ:

Պատմութիւն ու յեղաշրջման օրէնքը միացած կուգան մեզի յայտարա-
րեց գիտական որոշ փաստերով թէ՛ չիկայ դրութիւն մը և գասակարգ մը
որ յաւիտենական տէրը դառնայ Պետութեան, մէլ Ազգի մը և ժողովուրդի մը:

Բնականօրէն մղուող գասակարգային պայքարը կուգայ յաջորդական բարե-
փոխումներ ու դրութիւններ ստեղծելու: Ինչպէս աւտոտականութեան յա-
ջորդեց բուրժուադիական՝ կապիտալիստական գասակարգը և վառահարար
կրնանք ըսել թէ՛ անոր ալ՝ պիտի յաղթանակէ ընկերավարութիւնը: Արդէն
բանուոր գասակարգին օրընտօրէական ստուարանալն և կապիտալին կեղբո-
նանալը տիրող գասակարգին մօտաւորապէս տեղի տալու հարկին տակ պիտի
նըռիլը կ'ապացուցանէ:

Հիմա՛, երբ կը տեսնենք թե՛ նոյնիակ գասակարգեր կը ստապային ուրիշ
ժամանակակից գասակարգի տեղի տալով: Բնական է ոչ հակաժամանակակից
հակաբնական ու հակաժողովրդական դրութիւններ ու պայմաններ երկար
չեն կրնար ապրիլ, եթէ ժողովուրդը գիտնայ իր շահերը, իրաւունքները ար-
ժանապատուութիւնն ու իր միահեծանութիւնը պահել օրինական պայքարով,
որ կը հրամայէ պատմութիւնը, ժամանակակից պահանջը, 20-րդ դարը և մարդ
կոչուելու իրաւունքը:

Օն՝ ուրեմն, ո՞վ գաւառացիներ, յոսահատութիւնը տկարներու ու

Հասարակագիտական հասկացողութենէ ու ապրելու կենսունակութենէ զուրկ ազգերու թաղով, պայքարինը օրինական հողի վրայ կեցած կուռիք մինչև մեր դասակարգային ժողովրդային տիրապետութիւնը... : Այս է մեր պարտաւորութիւնը, պէտք է զանդադիլ ու յուսահատիլ այլ գործիչ ու միշտ գործիչ... :

Գ. ԱԹԷՇԵԱՆ

ԳԱՐՆԱՆ ԵՐԳԸ

— Սարերն ամեն ծաղիկ հագան, ես եկայ,
Քրնկոյ, գողտրիկ ջրբեր աղջիկը գրնաց
Կուծեր ուսին՝ աղբիւրին փոխ մօտակայ:
Սարերն ամեն ծաղիկ հագան ես եկայ —

— Հրնչում է հովուի սրբնգն սիրահար
Կամ բըրակում եւ կամ ձորում օրասուն,
Ձեզի համար եկայ սիրեր սիրավառ:
Հրնչում է հովուի սրբնգն սիրահար —

— Խրնիքներու դրան առաջ կը լըսուին
Ջահեակների ձայներն պաշտած սիրական
Մ, մանուկներ դաշտերն եկե՛ք ժրպագին,
Սենեակների անկիւններ կը լքուին :

— Եկայ՝, եկայ՝ զեփիւռներից ֆրուելով
Երազ բերի ձեզի, սիրող հոգիներ,
Վառուած սրեր սպասում են յոյսերով:
Եկայ՝, եկայ՝ զեփիւռներից ֆրուելով —

— Սիրող սիրեր հրեքում են գինովցած
Իմ սիւրերից բուրումներով քաթաղուն,
Ձեփիւռներ սէր են կրում սարից ցած:
Սիրող սիրեր հրեքում են գինովցած —

— Բայց երազներն մարմին չունին, օ՛ր գգոյե
Ախ՝, շատ սիրեր անյոյս լինեն իմ գրկում.
Ախ՝ կը սրենն շա՛հ համբոյրներ մեղմանու
Բայց երազներն մարմին չունին օ՛ր գգոյե —

— Սարեր ամեն կանանչ են ու ծաղկալից,
Մի օր սակայն իրանց գեղից կը գրկւին,
Սիրեր ափսոս. կը զրկւին յոյսերից...
Այսօր կայ, վաղն կը գնայ գարունն
ծաղկալից...:

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ

Պատմական Ա.Շիսարիի Յեղափոխական Մեծ Շարժումները

Ա. ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈՒՄԻՅԻՆ

«Ազատությանը անօրեն քաղաքներու
կը պարտինք»
LIEBER

Կարողոս Ա.ի այսքան քմահաճ ու բռնապետական տարրերնուն առջև, ա՛յ Անգղիոյ ժողովուրդին կը մնար բացէ ի-բաց ապստամբիլ: Ուր կեղեքում, հոն ընդվզում. այս է եղեր պատմութեան տուած միակ ու պարզագոյն դասը սկիզբէն մինչև այսօր, բայց ի՞նչ օգուտ որ բռնապետներ, իլլան անոնք քաղաքական թի տնտեսական, փոխանակ քաջ կերպով ուսումնասիրելու պատմութեան այդ բացդայտ դասը, շարունակ մոռացութեան կը դատապարտեն զայն, կարծելով որ կարող պիտի լլլան կից տալ պատմութեան յառաջխաղաց ընթացքին, կամ դարձնել անօր անիւր իրենց ուղած կողմը:

Սկովտիոյ մէջ տեղի ունեցող վրդովիչ անցուդարձեր կը փութացնեն ժողովուրդին կողմէ լլլալիք ապստամբական գործը: Հոն ալ թագաւորը կ'ստիպէր որ Երեցականները (Presbyterians) անպատճառ ընդունին Անգղիական եկեղեցիին արարողութիւնները: Ասիկա սակայն Սկովտացիներուն խիստ ծանր ազդեց, այնպէս կարծելով թէ՛ գործեալ պապականութիւն կ'ուզուի հաստատել, զոր իրենք վերջապէս կ'ըցնէր էին թօթափել իրենց վրայէն: Բոլոր դատակարգերը՝ ազնւական թէ հասարակ ժողովուրդ, պաշտօնապէս հանդիսաւոր կերպով ուխտեցին, որպէսզի մինչև վերջը հաւատարիմ մնան իրենց դաւանանքին, ու երբէք թոյլ չ'տան ու եւ նորութիւն ներմուծելու անօր մէջ:

Թագաւորը ուզեց այդ բնական շարժումը խեղդել ընդ առմով, բայց զբաւ չիկար գանձարանը, և առանձն զրամի այ պատերազմական գործառնութեան սկսիլ կարելի չէր. ուստի նորէն հարկադրուեցաւ կազմել խորհրդարանը, դիմել ժողովուրդին, որմէ միայն կը յուսար գանել հասոյթի աղբիւրները անսպառ: Սակայն ժողովուրդին ներկայացուցիչները փոխանակ զրամ հայթայթելու՝ իրենց առաջին ուշադրութիւնը դարձուցին հասարակութեան կրած զրկանքներուն ու առաւ պանքներուն, իբր միակ ու առաջին պայման ստեղծուած բազմակնճիւղ դրութեանէն ճակատարաց դուրս գալու: *Որովհետեւ տափկա էր զիրենք ընարդնելու կամքը, որուն պէտք էր հաւատարիմ մնալ, ինչ գնով որ ալ լլլար այդ:

Կարողոս այս բարյալէնդէ՛ այ լուծեց, քանի որ իր գործին չէր գար. նոյն միջոցին Սկովտական բանակներ ստանձնագլուխէն ասդին կ'անցնէին, և թագաւորն ալ բոլորովին չուարած՝ իր թափուր գանձարանով ու խռովայոյզ բանակով՝ չէր գիտէր ինչ ընէր. ուստի նորէն ստիպուեցաւ չիմել այն ժողովուրդին, որ ա՛յ բնաւ միտք չուէր տեղի տալու բռնակալական ու եւ արարքի:

Մ. Յ. Երանի րէ մեր Օսմ. երեսփոխաններն ալ ըմբռնէին այս պատմական իրադարձները, և իրենց առաջին աշտարակները դարձնէին զիրենք ընտրուներու ծով տառապանքներուն. այդ է իրենց մեկնակետը:

1640 նոյ. 3ին գումարուեցաւ այն Բարլամէնդը, որ 12—20 տարի շարու-նալիելով իր գոյութիւնի՝ կոչուեցաւ երկարատե Բարլամէնս (The Long Parliament): (Այս Բարլամէնդին մէջ ալ կը գտնուէր Օլիվըր Գրոմվէլ, Քէմպրիճ քաղաքին կողմէ բնարուած, բայց դեռ ազգեյութեան գլուխը չէր հասած:) Բարլամէնդի անդամներուն մէջ բաւական թուով էային տնտեսի խնդրաւու հաստատակամ մարդիկ, որոնք իրապէս կանխառեսելով Անգղիացիներուն պատմա-աւանդական ու ժառանգական ազատութեանց սպառնացող խոշոր վտանգը, որոշած էին ո՛ր այս անգամ սանձ մը դրնել թագաւորին բացարձակ ու բռնակալ ինթացքին:

Երեսփոխաններուն առաջին գործը եւ զաւ պատժել թագաւորին կամայականութեանց գլխաւոր գործիք դարձող՝ Ստրաֆֆորտը, որ իր գործած սճիրներուն մեղքը քաւեց կառափնատին վրայ: Եւ որպէսզի ժողովուրդին այս յանդուգն ներկայացուցիչները վստահաբար կարող ըլլային շարունակել իրենց խիզախ գործունէութիւնը, առանց բողոքակից դառնալու իրենց նախորդներուն՝ թագաւորին կողմէ լուծուելով կամ ցրուելով, ուստի նախ քուէարկեցին ու վաւերացնել տուին այնպիսի որոշում մը, որով թագաւորը այլեւ իր ուզած ատեն պիտի չ'կրնար լուծել Բարլամէնդը, առանց անոր հաճութեան:

Կացութիւնը հետզհետէ կրիթկական կը դառնար:

Անգլին Իսլանտայի մէջ ալ խռովութիւններ ծայր տուած էին դարձեալ կրօնական հանգամանքով, նպատակ ունենալով Բողոքականները դուրս վտարել յանուն ուղղափառ կրօնի. Անգղիացի եւ Սկոտլանդի հազարաւոր գաղթականներ չարաչար կորսուեցան, թէպէտ վերջն ալ Իսլանտացի կաթողիկոսներ դառնապէս

տուժեցին փոխարէնը, Այսպէս ահա Անգլիա, Սկոտլա եւ Իրլանտա ներքին յեղափոխական շարժումներու, ապստամբութիւններու եւ խռովութիւններու մէջ մէկ թատրոն էին եղած: Այսքան փափուկ դրութեան մէջէն՝ Կարոլոս փախանակ լուրջ ու շրջանայեաց քաղաքականութեամբ դուրս գալու, ընդհակառակը նա աւելի ջանաց իր անբարտաւան բռնաւորի դերին մէջ մնալ, կարծելով որ ատով միայն պիտի կրնար պահել իր տիրապետութիւնը. բայց չէ՝ որ բռնաւորներու ուղեղային կազմութենէն տարբեր բաներ սպասել սղոյաւտութիւն կըլլայ: Կարոլոս Բարլամէնդին անդամներուն բողոքող ու պահանջող ընթացքին չի հանդուրժելով, իբր թէ զանոնք աւհարեկելու համար, անխոհմաբար փորձեց անոնցմէ գլխաւոր հինգը ձերբակալել, քրէական յացաւորներ նկատելով զանոնք: Եւ միթէ ժողովուրդին դատին համար բողոքի ձայն բարձրացնող անհոտներ քրէական յանցաւորներ չե՞ն ամեն անոնց՝ որոնք ստրկած են միմյալին ճնշել, կեղեքել, հարստահարել ու այդպէս լղբախալ: Բայց ո՛չ: Ազգը երէք չէր կրնար եւ չի պիտի կրնայ ներել իր ներկայացուցիչներուն եղած ու եւ նախատինքի: Երեսփոխանները արդէն կռահած ըլլալով թագաւորին նենգամիտ վերաբերումը, ժողովատրա՛նէն խոյս տուած էին, երբ Կարոլոսին պաշտօնեաները, եւ նոյնիսկ ինքն ալ եկած էր զիրենք ձերբակալելու:

Թագաւորը վճռական քայլը առած էր:

Այս անխոհմ աբարդին վրայ ամբողջ Լոնտոնը դէնք առաւ. թագաւորը իր ժպիւր՝ ընթացքով հասած փոխորիկէն ահաբեկ՝ մայրաքաղաքէն փախաւ: Կարողութիւն այս փախուստէն ահա կ'սկսի այն ներքին քաղաքական պատերազմը, որ կը տևէ եօթը տարի (1642—1649):

(շարունակելի) Թ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԿՈՒԻԸ

Երբ կարգանք հին կամ արդի պատմութիւնները, և կորովն ունենանք տեղրա-դառնալու մեր կարգացածներուն վրայ, կը փորձուինք հարցնելու թէ մարդերը առաջագործն անասուններու ցեղէն չեն, բայց հակառակորդին ինչ յնազդ է ան որ զիրենք կը մղէ մէկգմէկ սպաննելու: Պատերազմներ, անարատութիւններ, չրդեհ, քաղաքներու աւերումներ, կիներու և մանուկներու փողոսումներ, անա այն զերազայն իրողութիւնները զորս պատմութիւնը կը փառաւորէ և կը հռչակէ յաղթութեան և անխարհակալութեան մեծաշուք տիտղոսին սակ: Մեծ մարդերը՝ որոնք մեր զարմանք կը գրաւեն անոնք են որոնք իրենց նմաններէն միլիոններ փնջացած են, Աղէքոսնդր մը, Կեսար մը, Նաբոլէոն մը: Ժողովուրդներ և իշխաններ աւելի քան չունին քան փառքը և փառքը ո՛չ թէ մարդերը ապրեցնելու և զանոնք երջանիկ ընելու արուեստը, այլ զանոնք քնջելու արուեստը եղած է:

Յայնքը, երբոր մեծ թագաւորին ըստ պառնալիքէն զերծ ըլլային, կը խորհէին միայն զիրար կործանել: Հոովմայեցիները ինքզինքնին ծնած կը կարծէին աշխարհը հղաւաղեցնելու համար, անոնք ամէն կողմ հուր և սուր տարածեցին: Գերմանները պատերազմները միայն կը ճանչնային: Աւատականութիւնը մշտական (en permanence) կուրն էր: Մեծ միապետութիւնները որ անոր յաջորդեցին, աւելի խաղաղէր չեն եղած, միակ տիտղոսը որով մեծ թագաւորները փառաւորուած են՝ աշխարհակալութիւնն է: Պաշտպանեց զրախնութիւնները, պուռետները, ճարտարարուեստը: Լուդովիկոս 14րդի համար ի զուր փառնուած ժամերու զբօսանքն էին. իր ճշմարիտ և միակ մոլութիւնը իր գրացիները գերեւի և ջախջախել էր:

Նորոյէն, հաւատարիմ. Հռովմէական աւանդութեանց, արդի (moverne) ընկերութեան մէջ մարտած Կեսար մըն էր, որուն ո՛չ պէտքերը և ո՛չ ալ գաղափարները լը հասկնար: Յաղթելու հաւանութեան վրայ հարիւր հաղթարուոր մարդոց կեանքին հետ խաղալ, Ֆրանսոնցի և իր անհատական բողոքը վտանգի ենթարկել տնա՝ Նորին Վեհափառութեան՝ իրը մարդ՝ ունեցած մատուցական ճգունքը: Ու զեռքանի՝ ուշխարհներու մէջ անձեր՝ որոնք այս արիւննուշտ պատարանքին հողորդ չ'ըլլային: Որքան պետական մարդիկ և պատմարաններ՝ որոնք քնջուածի այդ ուրիշն առջև ծնրազրած չըլլային: Եթէ վաղը արդար կամ անարդար, կուր մը պատկար, կարծեմ, խաղաղութեան բարեկամներուն հաճելի չափաթիւէր, որ, վարանումի տառջին վայրկեանն մը յետոյ, բովանդակ Յրոնտան պիտի քշէր ամենի, մարտական ճիւղ մը պէս, փողերու ճայնին ու թմրութիւնը ազմուկին մէջ:

Եւ սակայն պէտք չէ յուռաշատիկ թէ օր մը մարդերը բանական (raisonnable) պիտի չըլլան: Յիսուն տարիէ (1) ի վեր, մեծ աշխատութիւն մը կը կատարուէ մատուցական մարդոց միջև: Կոկսին, պղպթի, քաղաքականութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ խաղաղութեան և ազատութեան թագաւորութիւնը, այն է իրաւունքի յաղթութիւնը բանութեան վրայ, մաքի յաղթութիւնը ուժին և զիպուածին վրայ: հեղաշեռէ վաճառականութիւնն ու հարտարարուեստը զիրար կը մօտեցնեն և կը զօդեն (unir) բոլոր ազգերը: Գոմնց խորութեան կառավարութեան (gouvernement), կրօնքի ու լիզուի, ժողովուրդները՝ իրենց չափով խառաւորուած՝ կ'զդուչանան այն հիմնուորց քաղաքականութե-

(1) Հեղինակը այն հատուածը գրած է 1885 թն, որով և հիմա մօտաւորապէս 77 տարի եղած պիտի ըլլայ: Մ. Թ

ՄԵՐ ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԵԱԿ ԱԶԴԱԿՆԵՐԸ

(ԳԱԶՄԱԿՆԵՐՓՈՒԹԻՒՆ)

III

Կազմակերպութիւնը բնութեան մէկ պահանջն է, ուրիշ բացատրութեամբ՝ ան է կեանքը: Որքան ատեն որ, Ռէթէոս Պէրպէրեան մեր ոգրացեալ ուսուցչապետին շաղաարութեանը համաձայն « ապրելը գործել է, գործելը իրականացնել կարողութիւններ սրանք կարելիութեանց սահմանին մէջ թաղուն կը նստն մեր մէջը » այդ ապրելը և գործելը կարելի է ընել միայն կազմակերպութեամբ կամ ուրիշ խօսքով՝ հաւաքական ոյժով: Այսինքն մէջ տալածուող և ընդարձակուող լոկի շարին, երբ կ'ամփոփուի և անշունչ խօսովակէն անցնելով կը դարձնուի տառարկայ՝ մեքենայներուն, գերմարդկային ոյժով մը հրաշագործութիւններ կը կատարէ այդ պարագային: Փառազ, թոյլ ֆուրը երբոր կը խտանայ, անիկայ վրիժիարի անիւներ դարձնելով ճարտարարուեստական աշխարհին գլխաւոր մէկ լոյսը կը հանդիսանայ: — Այլ երեւոյթիւ թէ՛ ինչ հրաշագործութիւններու դուռ չի բանար, քանական էակներու միացումը և ինչ հրաշագործութիւններ ազդեցիկ այդ մարդու չէ կատարած Արեւմտաքի և Նոր Աշխարհի կաթարարակ երկնակամարին ներքեւ: Ներկայ քաղաքակրթութեան մայրը՝ կազմակերպութիւնը կարելի է անուանել ու այդ շատ իրաւամբ:

Միութիւնը՝ ոյժ է — առաձներու կարգը անցնող այս խօսքը, մեր գրգռող երկրին գաւառացիներու ականջին օգը պէտք է դառնայ: Ուր կայ միութիւն, կազմակերպութեամբ ոյժ, չուն է գործութիւնն ու կեանքը:

Բնութեան՝ բուսային, հանքային և

կենդանային՝ երեք կարգերուն մէջ այժմնք շերտաւորումներու և մանրաշերտաւորումներու կը հանդիպինք յաճախ: Իւրաքանչիւր շերտ, ապրիլ կ'ազն լրին յաշարող սերմը բնութեան մէջ թողել աշխատելով: Սակայն, բնութեան մէկ անցելի օրէնքն է, տկարին՝ գորտաւորին կուզ գնալը: Բնութեան երեք կարգերուն մէջ այժմ գորտաւորին և տկարին միջև ծագում տանող կուշի է որ հասարակագրութեան շտապ գոյացութեան կոխ կ'ընդունի:

Մարդը, բնութեան այդ երեք կարգերէն վերջինին — կենդանայինին պատկանելով, կազմած է անոր էն փառաւոր մէկ ընտանիքը, ենթակայ ըլլալով ինքն ալ իր կարգին շերտաւորութեան: Այլ շերտաւորումներ, իւրաքանչիւրը պիտի մզէ իր գոյութեան կոխը՝ աշխատելով զինք յաշարող սերմը մարդկային աշխարհին մէջ անպայման թողելու: Կարճ խաբով՝ մարդիկ ալ կուտով տարելու սահմանաւոր են և տկարը՝ հրաժեշտ տալով կեանքին՝ կուզ պիտի երթայ ուժեղին ու գորտաւորին:

Ներկայ հասարակական կեանքը, գոյութեան կոխը շատ պայծառօք է կը յուշէ: Եկարելու, տիրելու և գերիշխելու համար եզող ճիգն ու ջանքերը: ոյժ՝ վկայներ են գոյութեան կուռի անողոք պայքարին ներկայութեանը: Մեր գաւառացիներն ալ, այդ պայքարին զինուորագրուելու, անպայման ենթակայ են: Գոյութեան կուռի մեր գաւառներէն ալ ներս՝ իր սուր հանգամանքը պիտի սառնայ որուն նըշոյլները արդէն իսկ կը տեսնուին և ոյժ, անպայմանօրէն սեղի պիտի ունենայ օր մը: Մեր գաւառացին իբրեւ անհատ՝ որ պիտի

ապրի, գոյութեան կռուի իշրե գրօշա-
կակիր զինւոր՝ որ պիտի ճակատամարտի,
եթէ կր սիրէ սոսկետական կեանքը զա-
ղափարի օրինական հողին վրայ թագա-
ւորեցնել, ա՛ն, պէտք է ծնունդ տայ այն
կերպ կազմակերպութիւններու, որոնք
ժամանակի ոգւոյն համապատասխան ըլ-
լալով ապրելու սահմանունն ու ընդգր-
կած ըլլան առողջ սկզբունքներ սրովհետեւ
ամբողջային համադրութիւն մը կազմա-
կերպութիւն չի նշանակէր:

Մեր գաւառներէն ներս կազմակերպու-
թիւններու ընդարձակ գետին կայ: Իռե-
ռալ մշակներու, միւր ձեռներու աշխույժ
աշխատութեան կը կարօտին միտքն թէ
տառնք: Մշակներ չ'ունինք ափսոս ա-
նատարէն: Այս է պատճառը որ մեր գա-
ւառներուն մէջ կազմակերպութիւն չ'ունի
յարգ և պատիւ ու գաւառացին անտար-
բեր է կազմակերպական մաքուր գա-
ղափարականին հանդէպ: Սահմանադրու-
կան ներկայ Ազատութեան չըջանին, ինչ-
պէս ժամուով նմանապէս և կազմակեր-
պութեամբ, մեր գաւառացին ցուցուց իր
ողջամտութիւնը: Ընդ է որ գաւառացին
տաքութեամբ չ'փորեցու կազմակերպու-
կան այնքան ազնիւ սկզբունքին և չ'ու-
ղեց քաջակերպ գայն: Այդ իր մէկէ ա-
ւելի « լնչու » ներքունի, որոնք պատա-
խանատու կը թողուն քննական դատա-
տանին առջև բեմի նոյնիսկ կազմակերպիչ-
ները, որոնք իրենց մաքուր դրօշակին տակ
խոչնդ են իրենց ընդգրկած իտէպին
կոչման անհամապատասխան նկարագրով
օժտուած անհատներ, որոնք այդ բարի
նպատակիէն զոյս զատալով գաւառապա-
թիւնը չ'ունենալով, շատ անգամ նահա-
տակած են զայն և բիւր անգամ խաչած
իրենց Յիսուսը, ու այդ բոլորին պատա-
խանատուն անհեռառն այդ կազմակեր-
պիչները եղած են: Այդ կազմակերպու-
թիւններ զանազան մտայնութիւններու

համադրութիւն մ'եղած ըլլալուն համար
փոխանակ հասարակական կեանքի օգտին
աշխատելու, տարուած անհատական զը-
ծուծ կըքերէ, աշխատած են բարէ լ'փնտ-
սնոր որով արդար զայրոյթը գրգռած են
գաւառացիներուն՝ դէպի իրենց, և այս քա-
նիդն և դեռ . . . Ասով, մենք գա-
ւառացին չենք ուղեր արդարացիել իր
անտարբերութեանը մէջ որ ունեցաւ ան-
կամ անոնց մէջ մանելով մաքրագործելու
և կրթելու աշխատելու էր և կամ ուրիշ
նոր կազմակերպութիւններու ծնունդ տա-
լով՝ որ գային գերազանցել եղածները:
Այդ ալ գաւառացին չ'ունեցաւ որ դա-
տապարտելով դատապարտելի է:

Մենք կը սիրենք բարեքանութիւն գաւառ-
աւի իր համոզմանն որ զգացողներուն
համապատասխան կազմակերպութեան շար-
քերուն մէջ ահմեկ, Բնական այդ գա-
տաւորութենէ է որ պիտի ծնունդ առնէ
գաղափարի ազնիւ պայքարը, որու ար-
ծարծութենէ ճշմարտութիւնը պիտի ծնի ու
մահուան դատապարտութիւնը որդէն ժամա-
նակի սղւոյն անհամապատասխան եղողը,
և այսպէս քաղաքակրթութիւնը աստիճա-
նաբար պիտի սկսի ծաղկել ու բարգաւա-
ճիլ: Կազմակերպութեան նպատակը
զարգանալ և յառաջդիմել է: Քառաւորին
մէջ գոյութիւն ունեցող կազմակերպու-
թիւնները իրենց կոչումին դանձապետը
պէտք չէ դառնան: Իրենց մտածումը և
գործը շարունակ զարգացում և միայն
զարգացում պէտք է ըլլայ՝ եթէ հանրու-
թեան օգտին համար ծառայելու հրապա-
րակ եղած են: Քաղաքակրթ երկիրներ՝
կազմակերպութիւնը ու անոր օրհասներ
սկզբունքը՝ օրինական խաղաղ (legal),
հողի վրայ ի վաղուց անտի ընդգրկած
ըլլալով, բարձրացան քաղաքակրթութեան
այս բարձրագոյն աստիճանին և դեռ պի-
տի բարձրանան վտանգաբար՝ մինչև իտէ-
պ մակարդակը: Այդ երկիրներուն ալ

վերածնութեան մշակները գաւառացիներ էին, իրենց իրաւանց բոլոր ստորագելիքներուն համար պաշտպան կանգնող և հաւաքողան բերնով պահանջող՝ հակառակ պարագային ապստնացող։ Արեւմտեան քաղաքակրթութեան զարգացումն և բեղմնաւորումը, մարդկութիւնը կը պարտի բախառապէս կազմակերպութիւններու։ Չ'կայ շարժումատանց միջոց ոյժ։ Կազմակերպութիւններ, երկրի մը քաղաքակրթութիւնն մեքենային շողին են՝ զայն շարժման ենթարկող։

Մեր երկրին մէջ՝ այդ շողին, որ հոգին է այս ուշիւորհին, բացակայած է Թրքական միտպետութեան դարաւոր միահեծան բռնակալութեան հետեանքով։ Եւ աւելորդ չէ բայ թէ, մեր հարազատ քաղաքակրթութիւնը ստեղծող և յառաջ բերող մեքենային բոլոր անիւները սկսած են ժանդոտիկ և անգործութեան դատապարտուիլ այսօր, եթէ զանոնք գործունէութեան մղելով իրենց արատաւորումներէն սրտով գաւառացին, իր միւր բազկի ուշիւտութիւնը անց զլանայ տակաւին։

Գաւառացին պէտք ունի շարժելու ուրեմն։ Այս երկրի վերածնութեան ազնիւ գործին աշխատելու համար, նա պէտք ունի իր երակներուն մէջ սահող արեան մէջ, մառ մ'ալ երկրի զենի և հրապարակ զալ։ Պէտք ունի պետական հասարակական բոլոր խնդիրներու շուրջ սրտը հասկացողութեան մը գալու համար իսկապէս նպատակներու, առողջ սկզբունքներու շուրջ բոլորուելու և հաւաքական մարմիններ կազմելու, աշխատելու համար նոյն հասարակական կարգերը զէպի աւաջ, զէպի լաւը առաջնորդելու։

Դեռ մարդուն մէջ բռնկող ու կայծկող առողջ գաղափարները մեծաւ մասամբ անասունային ըլլալով, բարեշնչման կը կարօտին։ Այդ է պատճառը որ մարդիկ շատ անգամ կ'երթան ոչ պատուարներ միջոցներու

— աւերումը և քանդիւ։ Արդիւնոր մարդը, իր մէջ թագուն պահած ունի հին մարդուն յոռի կողմերէն շատ մը վատ բաները։ — Արդ, կուզիլ պէտք է այդ հնացած և գոսացած անցեալի մնացորդներուն դէմ, նորագոյն աղնիւ միջոցներով։ Այդ կուզին գինուորները պէտք է հաւաքական (collective) ուժով կուզին մինչև ի կատարումն կատարեալ յաղթութեան։ Այսպէս, քաղաքական պետական աղբիւնութիւնները ձաղկող զէպի լաւը ուղղութիւն տուող դրոշակներ պէտք է հրապարտելն ծածանին մեր գաւառներէն ներս, ու գաւառացին պէտք է սրբեղբորու անոր՝ լրջօրէն։

Թափառական ուղքատին մանկտիւնները որոնք անուս և անաղնական փաղոցները կը շրջին, անկող հիւանդները՝ որոնք վաղա՛նոս լուսելով կը փակին իրենց ուշուրները, և բոլոր կարօտակները զէպի երջանկութիւնն առաջնորդող կազմակերպութիւններու պէտք է ծնունդ առն մեր գաւառներուն մէջ, զի արդար բարբիւրու վարձատրութիւնները քաղաքակրթութեան գանձէն է որ պիտի վճարուին։ Յանուն կրթական շահուն, ուսուցիչը՝ ջնջականութիւններու դէմ պէտք է կազմակերպուին և ուսանողներ՝ ուսուցիչներու շահատակութեանց և ինքնազարգացման բարձր աշխատութեան։

Յառաջդիմութեան համար, արհեստակցական կազմակերպութիւններ պէտք է երեսն գան, և ընդհանուր շահագործումներու դէմ բռնաւորական։

Եւ այսպէս շարունակաբար, և այդ բոլորը՝ օրինական ազատ հողի վրայ Արեւիքէն Արեւմտք և Հիւսիսէն Հարաւ, Այդ բոլոր հաստատութիւններ բնավ ու գրջով և զարգացնող ամէն միջոցներով պէտք է մղեն իրենց կուրը, իրենց իրաւունքներուն կատարեալ զիտակ ըլլալով։

Մեր կեանքը կուր մ'է պէտք է կուրի

զի այդ կտիւն է որ իսկական մաքուր մորթներ, դատապարտուած են չ'ապրելու, կեանքը պիտի ծնի: Զի կուող թույլ (շարունակելի) ԱՐՄԷՆ ՄԱՆԿՈՒՆԻ

ԵՓՐԵՄ

Խորին ցաւով լսեցինք Ռազմիկ, Քաջ ու Յանգուզն մեր Յեղափոխական ընկերոջ՝ Եփրեմի մահուան գուժը: Պոլսական թերթերու ազգած հեռագիրներ կը հաստատեն թէ՛ Քաջը՝ զաւանդութեան զոհ պացած է: Յարգանք իր յիշատակին,

ՀԱՒԱԲԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՅԵՂԱՓՈՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ԽԱՅԻՆԻՍԻՒԹԻՒՆ
«Կոհակ» թերթի Մայիս 1 թիւն մէջ
«Ռազմ» կը գրէ.—

ՄԱՐԶՈՒՆ. 18 Ապրիլ.— Թաղական Ռազմաբնակարանը չըջանալով քաղաքէն, որոշուած էր անցեալ կերակի ամառը, Այն կառուարել ընտրութիւնը և սակայն խառն խաղաղութիւններ բրտ: Քաջնակցութիւնը, աւելորդ չեմ համարիր Կոնստանտնուպոլսէն համառոտակի նկարագրելու:

Քաջնակցութիւնը զի՛քի կը բաժնէ.— Եկեղեցիին ղէմը դառնալով Քաջնակցականները անցող պարծոցներու գինի բաժնէ: Գրեմ, որպէս զի թէ՛ քանի մը քուէ տակի չափն և թէ՛ ֆէտայիները աւելի տխուր ժակով կուտին:

«Արևիկ» բա՛ն.— Ժողովը Էրանգուրիւ իրենց նպատակին հասնելու համար անմիջապէս կը զիմն կառավարութեան, ոտական կը պահանջեն, և շատ չանցած ոտականները եկած էին արդէն, բայց Դոյ. Շէֆ մը տեսնելով որ ոտականները պարտապէս կեցած են՝ կը պառայ, «Նե՞ Խոյն պօս Խուրույօսըրը, սիւնիկիւրի բա՛ն սա՛նա». և անմիջապէս արդէն ոտականները գործի սկսան և Դէսրգ Ծ. Վրդ.

Իրանուանին թերադրութիւնովը սկսան ցրուել ներկաները, որով խափանուեցաւ ընտրութիւնը և տալինի աւելով Քաջնակցականները իրենց փախաքն հասան: Տեղական մամուլովը ի հարկէ այս եղած տխուր լարախաղաղութեան համար բողոքեց, զայլ անօգուտ:

Քաջ. կը մասհեմ շէջ. Կուսակցութիւնը, Ընտրութիւնն մէկ օր վերջ Քաջնակցականները տեսնելով որ ուր և որ կողմ որ գտնուին՝ ընտրութեան մէջ չ'ու, Կուսակցութիւնը յաղթանակը պիտի տանի, կամրտէն մատնած է շէջ. Կուսակցութիւնը, իրր թէ շէջականները իրենց գրամներովը ղէնք կը գնեն եղեր, և ապստամբութիւն պիտի հանեն եղեր Մարդուանի մէջ, և արիւ զրան բաց սուտերով ամբաստանելով շէջ. Կուսակցութիւնը: Ուստի ընտրութեան Բ. օրը իրիկուան ուշ տուն կառավարութեան կողմէ պահանջուեցաւ շէջ. Կուս. բոլոր տեղապահները և ամենախիստ կերպով քննութեան անցնելէ յետոյ առանց մէջէն և է բան գտնելու, շնորհակալութեամբ վերադարձուցած են բոլոր գոյքերը:

Շէջ. Կուսակ. արդէն իրեն ձեռքին մէջ գտնուած երկաթէ, փաստերով ժողովուրդին տողե մերկապարանոց երե-

ւան պիտի բերէ «Յեղ ? կուսակցութեան» մը խաճիեռքիւնը,

Տեանենք թէ այս անգամ Դաշնակցութեան սուտի և կեղծիքի օւկանը ինչ պիտի բռնէ, իր մէկ ճիւղը եղող և իր պատկերը ներկայացնող տեղւոյս կօմիտէին :

Տեանենք ինչ պիտի բռնէ իր այս կօմիտէին և անոր «Յեղափոխական մասնութեան» համար :

Ծ. Խ. — Իցիւ թէ Մարգուանի Դաշնակցական կօմիտէն այս սե ու աններելի արարքը յաջողեալ իր ճակտէն նստել : Թէ մէկ մենք ալ մեր ձայնը « Կոհակ » ի թըղթակցին պիտի միացնենք . . . :

Մարգուանէն թղթակից մը կը գրէ թէ Թաղ. Խորհրդոյ ընտրական պայքարին առթիւ ծագած կռուին համար Դաշնակցութիւնը քանի մը Դաշնակցականներու Հնչակեաններու դէմ դատ բանալ սուած էր, առաջին դատաւարութիւնը տեղի է տնկեցէր անցնալ չաքաթ, երկրորդն ալ այս չաքաթու տեղի պիտի ունենայ եղեր, կը խոստանայ արգիւնքը նոյնութեամբ օրին հաղորդել :

ՍՊԱՆՆՈՒԹԻԻՆ . . .

Կովու մը աննչտան խնդիրին համար Կովսնցի Սրման Պէկեան Չեքեկի Պալարեանի ջաղացքին մէջ քանի մը քիւրտերու կողմէ քարերով կ'սպաննուի : Հոս ալ սկսաւ . . . :

ԴԱՏԱԿԱՆ . . .

Տեղւոյս պատժական ատեանի նախագահը պաշտօնագրով մը կ'ազդարարէ թէ. ասկէ վերջ, նոյն ատեանը, առսուան ժամը 2—3 քաղաքին ու արուարձաններուն, իսկ 6—10 գիւղերու և չըրջականերու դատերովը պիտի գրադի Հեռեալար ըստ այնմ գիմումներ թող ըլլան :

ԴԱՏԻ ՏԱԿ ԱՌՆՈՒԱԾ . . .

Քաղաքի Միւսթաքիզի պաշտօնեան կաշառակերութեան խնդիրով մը ամբաստանուելով, գործէն ձեռք քաշել

արուած ու դատի տակ առնուած է :

ՓԱՆՈՒՍՏ . . .

Հատիկցի ծանօթ եփիզ Իսկէնտէր, դատական հետաքննութեան խոյս տալով, քանի մը օրէ ի'վեր փոխտակաւ է. ստիկանութիւնը կը փնտռէ :

70—80,000 ՈՍԿԻԻ . . .

Ապրիլ 28ին եղեամբ փճացուց ամբողջ Ամասիոյ անտեսական արդէն աննախանձելի վիճակը : Շերամի բերքը որ միջին հաշւով 200,000 քիլօ կարտադրէր հազիւ 70—80,000ի կը լեցնէ, իսկ բնկող, խաղող, դառնիկ բոլորն ալ ոչնչացան : Յորենք ազատով է այս պատուհասէն, և նպաստաւոր օգերը՝ լաւ հօւնձք մը կը խոստանան : Եթէ ան ալ ի' վերջոյ փորձանքի մը չի հանդիպի :

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑ . . .

Քաղաքի Աստուածաբանական Ժնւմարանին յարակից Ամասիոյն զոյրոց մը պիտի բացուի : Շրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ Յուլիս 15 ին (Ն.Տ.) և չորս շաբաթ պիտի տևէ : Ամէն օր երեք դասախօսութիւն պիտի արուի — երկուքը կէսօրէն տառջ և մէկը կէսօրէն վերջ : Կէսօրէն տառջ Թուրքերէն լեզուով պիտի դասախօսէ Փրոֆ. Քսենիախ՝ Հին և Նոր Կառկարաններու մեկնաբանական նախնաքու մասին : Երրորդ ժամուն ալ Մր. Փայ Անգլիերէն լեզուով, Յիսուսը մարդասիրութեան մասին : Կէսօրէն վերջի ժամուն՝ Թուրքերէն լեզուով պիտի դասախօսեն զանազան անձեր :

Կերակուրի ամսավճարն է մէկ լիրա, Դասագին պիտի չ'պահանջուի : Դպրոցը բաց է երկու սեւերուն ուր Կանխաւ թղթակցութեան համար

հասցէ՝ Փրոֆ. Ե. Քսենիախ,

Անաթոլիա Դուէճ, Մարգուան
11 Մայիս 1912 Մարգուան

Արտատպէ՝ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԹԱՊԻՊԵԱՆ,

Խմբագրապէս՝ ՄԻՆԱՍ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Տպ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԵՒ ԵԱՐՏԸՄԵԱՆ

عدالت ایتکده اولدیغنه قانع اولان محکمه به قار
شی انظار ناسده ولو پک اهمیتسز اولسون رضای
و شبهه تولید ایده جکی ملحوظ اولان بو کفتکویه
قارشی انظار دقت عمومیه نک جلنسه لزوم
کوردم.

بناءً علیه ذلک ملتک الک ناموسلی بر فردی و
بی طرف بر محکمه نک ربئی صفتیه اعلان ایده
رک دیورم که، کرک بنم و کرک ناموسلردن امین
اولدیغم رفقام حقنده مغایر ناموس وعفت معلو
متی اولانلر آچیقدن آچیفه بلاترد اعماد
ایده جکری مقامه مراجعتله ادعا و اخبار کیفیت
ایتملی درلر و الا بولاقدن قولاغه فسیلدانان
سوزلر، قائلک ناموس و مقصدی حقنده هر
صاحب ناموسی دوچار شبهه ایدر.

اماسیه جزا محکمه بی شمدی به قدر اولدیغی
کبی شمیدین صکرده هیچ بر تأثیره تابع اولیه
رق، ناموس و وجدادن و تطبیقه مأمور اولایی
قاوندن بشقه هیچ بر شئی دوشونیمه رک کمال
استقلال و جدیتله ایفای وظیفه ایتشد و ایده
چکدر. محکمه نامنه ویا محکمه بی تشکیل ایدن
ذواتدن برینه اضافتله خارجده اجرای ذنات
ایدن کیمسه وار ایسه میدان چیقارلمی و عددی
شمدی به قدر بی سکره بالغ اولان دنیلر کبی
نجه عدالتله تسلیم ایدلملی در. پک بر ناصیه، ماضی
و حالی شائبه سز و مستقل بر وجدان ایله عموم
لوا اهالیسنه خطاب ایدرک تکرار ایلم که، جزا
محکمه بی هیتی مخالف عفت و ناموس هر درلو
اسنادادن منزله و بریدر. عکسی ادعا ایدنلر نا-

«الحق یعلمو ولا یعلی علیه»

۲۳ مایس سنه ۳۲۸

اماسیه جزا رئیس

احمد ضیا

اعلان

اماسیه جزا دایر دسندن

موسم صیفک خدی فیابعد آماسیه جزا محاکمه
کمه سنجه صباحین ساعت اوچدن بشه قدر شهر
و محلاته عائد محاکمه و ساعت آلتیدن اونه قدر
قرايه متعلق دعوالره باقیله جفی اعلان اولنور

۱۲ مایس سنه ۳۲۸

اماسیه غزنه سی مدیریت والاسنه

ملفوف اعلان ورقه سنک اماسیه غزنه سنک
ترکجه و ارمنیجه قسملرینه درج ایدلمسی رجا
اولنور

۱۳ مایس سنه ۳۲۸

اماسیه جزا رئیس

احمد ضیا

صورتیه بو کوزل صنعتک ترقیسنه دلالت ایتک :

سکرنجی : بو سنه نیسان آینده وقوع بولان نابوسم صوغقلر و قیراغیلر یالکز اماسیه شهریه الی بیک لیرای متجاوز ضرر و زیانی موجب اولدی . آغاجلری و سیزه واتی قیراغیلدن محافظه ایتکه مخصوص اوروپاچه بر اقم اصوللر موجوددر . بونک ایچون اقتضا ایدن یالکز بر خصوصی میزان الحرارلر و ر مقدار بول دومان حاصل ایتک ایچون یالیش شیلردن عبارت در بونلر و قتیله انده ایدیلر ایسه بهار موسمنده بنچوانلردن رغبت ایدن بولنور شاید بولنمز ایسه زراعت اوطاسی و هیئت قنیه سی مصرفی کنیدیسی ایخاذا ایدرک بر قاج سمتده و بر قاج باغده بالذات اجرا و اهالی به ثمره حسنه سی ابراز ایدیلور . هر دوم اراضی ده بولسان مزروعاتی یالکز بر غروش مصرفله بر کچه قیراغیه قارشى محافظه ایتک ممکن اولدیغنی ادعا ایدلر بولنور . بولنری تجربه ایتک غایت اهمیتسز بر مصرفی موجب اولور ایسه ده موفقیت حاصل اولدیغنده نه عظیم منفعت کوریه جکی میدانده در .

بو قایلدن اولارق ده بک چوق شیلر ذکر ایدیلور ، فقط شنجاغز ایچون اک اهمیتیلری بولنردن عبارتدر . شاید بونلرک جمله سی یاخود بر قاجنی سنجاقده فن زراعتک ترقیسی ایله وظیفه دار اولان محترم متخصصلریمز بالذات اجرا یاخود حکومتی اجرا یا دلالت ایلرلر ایسه اک عملی و شایان شکران خدمتده بولمش اولورلر .

ا . ق .

ایضاح

بالعموم اماسیه سنجاغی اهالی محترمه سنه

اماسیه مستطقتک اخیراً استخبار اولسان مغایر عفت و صداقت احوالندن طولابی اجرا ایدلمکده اولان تحقیقات مناسبتیه کرک شخصمه ، کرک رئیس بولندیغم محکمه عائد بعض تقو هات مفرضانه نک آغزدن آغزه دوران ایتکه باشلا دیغنی حس ایدیلورم . هر بری بر سائق و سبیک الجاسیه تولد ایتدیکی محقق اولان بوروایاتک ، هر ناموسلی مأمورکچی بنم ایچونده بر تبسم مستحقرا نه ابله قارشیلانمقدن زیاده ذکر یوق ایسه ده ، بر بچق سنه بی متجاوز زماندن بری هیچ بر منفعت و تأثیره تابع اولمیهرق بی طرفانه توزیع

غزته مزک ۱۴ نومرولو کچکی نسخه بند «کوبایلر» سرنامه سبله مقله نک فقره اخیره سیده کوبایلر مزه بعض مأمورین حکومت طرفندن «سرت معامله ایدلیدیکی» وسائره کبی عبارلر صورت عمومیه ده افاده قلنش ایدوکنندن محلی مأمورینه حصری قطعاً جائز اولامیه جفی و اوپله بر فکرک ذاتاً نشریات سابقه مزه دخی مخالف بولندیغنی کوریلان لزوم اوزرینه ایضاح و بیان اولنور :

هیئت تحریریه

کوروب او قویه مدم ایسه ده میوه آغاجلرینک طیرطیرلری حقنده ایتمش . حد ذاته شایان تحسین اولان بو معامله نك توسیع و تکثیر ایدلمسی اقتضا ایدر .

اوجنچی : قویون و گچی صافلایان هر مدتی مملکتلرده علی العموم قوللانمقده اولوب بهار موسمنده مذکور حیوانلرک یوک و نوکلرینی قیرقق ایچون بر آلت مخصوص موجود در . طبیی زم رنجبرلریمز بویله بر آلتک موجودیتدن بیله شبهه ایتمزلر ، ظن عاجزانه مه کوره زراعت اوطهسی کندی آلت دپوسنده بو آلتدن بر عددی بولندیرر ایسه اهل مراق کورر صورت استعمالی اوکرنور و صانون آور .

دردنچی : آرتق بو سنی صوک سنه اعتبار ایدرک کله جک بهار موسمنده اماسیه بفچه لرینک الما آغاجلری طیرطیردن محافظه ایتمک اصولی بفچوانلره صورت قطعیه ده تعلیم ایتمک تدارینی ایتمک ایتمی . شاید بفچوانلریمزدن بو ترتیبک اجرایی ایچون الماقلربی و یرمک ایستیانلر بولنر ایسه شمیدین زراعت اوطهسی تدابر لازمه ایتمک بیلش موقعده بش باغ ایچار و نمونه اوله رق بو باغلرده بولسان الما آغاجلری تدای ایدرک بفچوانلری بو اصولک نه قدر فائده لی اولدیغنه بالفعل اقناع ایتمی .

بشنچی : طاووقیلق صنعتک ترقیسی هم غایت قولای هم ده غایت فائده لی اولدیغی ایچون هیئت فنییه بر نمونه طاووق بفچه سی صافلایه من ایسه باری شمیدیک بر عدد قولوشقه مکدسی و بر عدد حیو حیو بیوتکه مخصوص ماکنه تدارک . مناسب بر محله وضع و اجرای عملیایه مباشرت ایتمی شهریمز صنعتکارلرینک مهارتی هر کسه معلوم اولدیغندن بویله بر ماکنه بی در حال انشا و اهالییه اجوز فیاتله صاته بیلورلر . حتی بو ماکنه جلب ایدلکدن صکره رعیت ایدنلردن بومورضه اخذ و حیو حیو چیه قهرله رق اعاده ایدله بیلیر .

التشی : تخمک تمیز و فوئلی اولسنک محصول اوزرینه نه عظیم تاثیر حاصل ایدلریکی او قدر اشکار و اول درجه معلوم بر مسئله در که آرتق بو حق بر کله بیله علاوه ایتمک کاملاً زائددر هیئت فنییه یاخود زراعتک ترقیسی ایله وظیفه دار اولانلر هیچ ازلمز ایسه دوت ناحیهیه دوت تربیور (Tricour) ماکنه لری جلب و رنجبر تخملمتی بجاناً تمیزلرک بو آلتک اهمیتیی اکلا تمی و رنجبرلردر اقتداری اولانلری یاخود بر کوی و یا بر ناحیه بی بر آلت اشتراسته مجبور طوطلمی . بوضوئله یابیلحق مصرفک ر قاج دفعه سی محصول فضله سی و عشر زیاده سی مقامنده خزینة دولته کیردکن معاد اولک اور مثلی ده رنجبر قازانور .

بدنچی : آریخیلفه مخصوص بالجه الات و ادوات جدیدی جلب و مناسب بر بفچه دهه ، مثلاً مکتب اعدادی بفچه سنده بر قاج قووانلر وضع و شهر و صناعی بتکار اعمال و فروخت ایتمک

امانتیه

طشره منادیسی

برنجی سنه

۱۵ مایس سنه ۳۲۸

نومرو ۱۵

رنجبرلریمزك احتیاجاتی

رنجبرلك یاخود زراعت بر تعیر همومیدر . بو تعیرك حاوی اولدیفی معنا سنجاغمز اهل-
لیسنك اك بیوك قسمك مشغولیتی تشکیل ایدر . شو حالده رنجبرلریمزك احتیاجاتندن بحث ایتك
عموم سنجاغمز اهللیسنك احتیاجاتندن بحث ایتك کی در .

کچن نسخهده اولان بندم ایله رنجبرلریمز ختاب ایدرك مأمورین فیهدن نه یولده استفاده
ایتلری ایجاب ایتدیکی حقنده یازمش ایدم . بو دفعه بانجی ، بقیه جی ، بوجکچی ، سیزه وانجی ،
داوارجی و صیغرجی و دیگر حیوانات اهلیه ایله اشتغال ایدن رنجبرلریمزك بعض احتیاجاتی درمیان
ایدرك بونلری سنجاغمز مأمورین فیهسنك نظر دقت و همتنه تقدیم ایلیه جکم .

برنجی : بالعموم اهل زراعتیمزك هر صنفی ایچون اك مهم واک مقتضی اولان ماده زراعتك
هر شعبهسنه مخصوص اولوق اوزره سنجاغ ، قضا و ناحیه مرکزکرلنده قونفرانسلر ترتیب و هر
موقعك اقتضاسنه و احتیاجنه کوره اهالییه تعریقات و تلقینانده بولمق . اعلان مشروطیت عقبنده
مانظار کی هر طرفده ظهور ایدوك موجودیت و فعالیتلرندن اهالییه بر استفاده حصهسی چیقار-
مق مزیتلرندن محروم و یالکز انتخاب زمانلرندنه شو یا بو سیاسی فرقهنك ترویج مرامنه خدمت
ایتدکری بالتجربه معلوم اولان قلوبلر هر برده بو کی قونفرانسله قبولرینی اچارلر و باری بو
صورتله اهلینك احتیاجات حقیقیهسنه اوفاجق ر خدمت ایدرلر ایدندهیم . الوررکه زراعت هیئت
فیهسی قونفرانسلر ترتیب و تشکیل ایلکی درعهده بیورسونلر .

ایکینجی : تشریات زراعتك رنجبرلر نه درجه معاونتی اولدیفی حسن ایدن دولتلر سنوی
میلیونلرجه نسخه کتابلر و رسالهلر طبع ونشر و مجاناً توزیع ایتك معتاددر درلر . مسموعاته نظر آ
یوردهده دخی بلده ادارهسی زراعت معلمی اقدینك بو یولده برنشریاتی اعلان ایلش ، کرچه بالذات

Փ. ՀԱՅԲԻ ԱԶԳ. ՊԱՇՏ. ՄԱԼԻՐՆՆԵՐԻՆ
Այն բոլոր Ազգ. պատժական մարմիններն
որ մեր անցեալ 13-րդ. բիւի խմբագրականը
կարդալէ յետոյ կ'ուզեն մեր միջոցաւ Տեսուչ-
ներ, Տեղաւորներ, Ոսուցիչներ, Ոսուցչու-
հիներ ու Մանկապարտիզպանուհիներ հայ-
րայքել՝ բոլր բարեհաճին գրել մեզի քէ:

1.— Ի՞նչ տեսակ պատժ. հայ կ'ուզեն, ի՞նչ
գործի եւ ի՞նչ նիւղերու համար.

2.— Ի՞նչ պայմաններ ունին: եւ այլն:

ՈՒՍՈՒՅՆԱԹԵԱՆ.—

Նոյնպէս բոլոր այն՝ հետւոյցներն ու Տես-
չուհիները, Ոսուցիչներն ու Ոսուցչուհիներ-
քն ու Մանկապարտիզպանուհիներն որ մեր
լիեայ խմբագրականը կարդալէ յետոյ մեր
միջոցաւ պատժ. ձեռք բերել կուզեն բոլր
բարեհաճին գրել մեզ՝

1.— Ինչիկ որ տեղացի են, ո՞ր դպրոցէն
երջանաւարտ են. Բանի՞ տարի է ի՛վեր պա-
տժ. կը վարեն եւ որ տեղերու մէջ, ի՞նչ նիւ-
ղերու համար նախապիւրութիւններ ունին:

2.— Բարեւ պատժականութեան ու
ոսուցչութեան վկայական ունին:

3.— Ո՞ր տեղերու մէջ կ'ուզեն պատժ-
նավարել. ի՞նչ տեսակ պատժ.ներ. եւ ի՞նչ
պայմաններով: Այլով ո՞ր կը գտնուին.

— ՈՍԲ.—

Ծ. Խ.— Ինչոյեւ խմբագրականին մէջ ա՛յլ
բաւած է, Փ. Հայրի երջանակէն դուրս ա՛յլ
եղած դիմումներուն գոնացում տալ պիտի
ջանանք:

Բայց, աւած է. բաժանուրդագրութիւն

« ԿԱՒՈՐՈՇ » Ի

Ծաղրանկարիչ՝ Խմբագրապետ՝

Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ ԵՐ. ԹՕԼԱՅԵԱՆ

Դ. ՏՆՐԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

Պարոյ միակ հայ երգիծաբերիքը

Մայիս 12-ին սկսեալ Կապուտը կը սկսի
հրատարակուիլ կառարկեալգործեալ ՄԵ-
ԾԱԴԻՐ Երգիծաբերիքի ձեռով:

Խիստ մեծադիր և հետաքրքիր ծաղրա-
նկարներ տալէն թիւին մէջ: Պիտի հրատա-
րակուի շաբաթը մէկ անգամ, և պիտի գրու-
ղի սղորական քաջ քշուկիք խնդիրներով:

Տարեկան դաւատի համար 54 դր.

Վեցամսեայ » 27 »

Արտասահման տարեկան 14 Գր.

Վեցամսեայ 7 »

Վճարումները կանխիկ կ'ըլլան:

Ծանօթ.— Գաւառի և արտասահմանի
համար ոչ պաթախճի գործակալներ կը
փնտռուին:

Հաւցի՝ (Gavroche) Cons | ple Pera

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԹԱՊԻՊԵԱՆ

ԱՄԱՍԻԱ

— — — — —

Ոսկի գործն եւ սրիճ նաեւ սէյֆ-
ընտ առնեսական ասամներ շինելու
Ամերիկեան մեքոսը սորվիլ ուզող
բոլոր ասամաւարդներու կը յաշ-
տարաւ քէ ինք պատրաստ է այդ
մեքոսը սորվեցնել նպատասաւոր
պայմաններով:

سیفورطه جی

سیمون فارقیان

آماسیه

— — — — —

آلیانسه عمر سفورطه سی لاتقاشه حریم

سیفورطه قومپانیه لرینک اجتنی در.

مناسب شرائطله هر نوع سیغه، طمه 'بشاری

یابار. آرزو ایدنلر بر دفعه تجربه ایستونلر

چیشیان ارتین اغا دکانک اتصلنده باتمانی

۵۰ (الی) پارویه معدن کوری صاتیور.

هر کس فرصتدن استفاده ایستون.

ՓՈԻԹԱՅԷՐ ԱՆՄԻՋԱՊԵՍ

ԴԻՄԵԼ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՋԻՆՍ. Վ. Ա. ՃԱ. Ռ. Ն. ՈՅԸ

ԲՍ. ԼԸԳ. Ս. ՇԸ—ՍՍ. ՄՍՈՆ

Կը վաճառէ տոկէն կարգի ու տոկէն տե-
սակ՝ փաւսմուտ 0 | 25 զեղդով: Թող դի-
մեն, բոլոր առիթէն օգտուիլ գիտցողները
վստահ ըլլալով քէ իրենց ճանք նկատի պի-
տի առնուի միտ: Օ՞ն փորձեցէք եւ հա-
մոզուեցէք:

— — — — —

القاسم

شرائط اشترا
بر سمنه لکی بر مجید
النی آیینی یارم مجید در

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
حاج قزوین طبیبیان

سر محمدری مناس ایکیچیان یاخود

طشړه منادلسی

سیاسی فی ادبی اقتصادی و اخلاقی غزلیہ در
ہر اون بش کونڈہ بر نشر اولنور

نومرو ۱۵

۱۵ مایس ۱۳۲۸

روحی سنا

محتویات

ونجبر لربك احديا جاني

۱. قرمانا

ہفت تھوڑی

ایضاح

اماسیہ جزا ریشی احمد ضیا

بالعموم اما سيده سنجاعی اهالی محترمه سنه

مطبعہ مزیدہ ترکیبہ ارمیجہ روجہ فرانسزجہ و انگلیزجہ ایسانلریلہ ہر نوع اعلانات،
اوراق تجارتیہ، قارت ویزتار، مکتوب باشلری، کتابلر، غزتلر و مطبوعاتہ عائد سائر ہر نوع
ایشار غایت تمیز و مزاق اوزرہ طبع اولیور۔ مقصد یکانہ من محترم مشتریلر منی ممنون
ہوونانان و باردیمان شرکاسی
قلماق در۔

Տպարանիս մէջ Տանկերէն, Հայերէն, Յունարէն, Ֆրանսերէն, եւ Անգլիերէն լեզուներով ամէն տեսակ Ազդեր, Վաճառականական քղբեր, Գորս վիզիթներ, Նամակազլուիներ, Դրեր, Թերթեր եւ տպագրական արքանէն տեսակ գործեր խիստ մաքուր եւ նաշակաւոր կը տպագրուին։
Միակ նպատակն է գոն քորոյ շարժելի լաճախորդները։

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԷԼ ԵԱՐՏԸՄԵԱՆ

آماسه ده

مطبعة هونانیان و یار دیمیان